

САПФО: ТРИВАННЯ В КУЛЬТУРІ І КУЛЬТУРА ТРИВАННЯ

Друге видання проекту “Соло триває... нові голоси” намагається звести воедино три основні осі, навколо яких зосереджувала свої літературні, історико-культурні, перекладацькі та видавничі зацікавлення Соломія Павличко. Це, з одного боку, модерність світосприйняття, новий, часто зовсім незвичний, погляд на знакові постаті української та світової літератури. З іншого боку, це жива античність, яка крізь товщу століть просвітлювала увесь простір європейської гуманітаристики і щоразу надавала їй нового звучання – саме це спонукало Соломію будувати видавничий мегапроект “Основи” на енергетиці оживання в українському мовному ландшафті античних текстів. І звісно, третя вісь – це посилена увага до гендерної проблематики і особливе зацікавлення філософією жіночого тексту.

Пригадую нашу випадкову зустріч у вересні 1997 року в Інсбруці. Я тоді брала участь у міжнародній конференції, присвяченій проблемам літератури та Інтернету. На території університетського містечка побачила прізвище Соломії на великих афішах Міжнародного симпозіуму “Жінка в культурі”. На доповідь Соломії я не встигла, однак стала свідком надзвичайно цікавої дискусії, в якій між іншим пролунала полемічна теза Соломії, що, мабуть, не зовсім доцільно інтерпретувати біографію Сапфо на підставі тих текстів і фрагментів, які збереглися до нашого часу. Це була реакція на доповідь про онтологізацію та символізацію творчого доробку давньогрецької поетеси, яку виголосила професорка з Кельна (саме в архівах Кельнського університету зберігаються папіруси III ст. до Р.Хр.). Соломіїні запитання звучали приблизно так: чи можна на підставі трьох зацілілих віршів, двадцяти однієї повної строфи та шістдесяти повних рядків адекватно осягнути життя і творчість Сапфо? Чи підлягають сучасній реконструкції часи античної архаїки – однієї з найзагадковіших сторінок в історії європейської культури? І одразу ж ніби сама собі відповідала: саме відсутність повної

інформації провокує постійний процес домислювання та доуявлювання і спонукає до неперервного діалогу з поезією Сапфо, яка впродовж двадцяти шести століть перетворювалася у багатозначний напівлегендарний символ.

З тієї дискусії закарбувалася в пам'яті також теза про два сутнісно відмінні підходи до розуміння смертності/безсмертя – з погляду античності та християнства. Мова йшла про крилатий вислів Сапфо, що коли б смерть була благом, то боги не воліли б бути безсмертними. Потім ми з Соломією сиділи в одній з інсбрукських кав'ярень, з виходом на чудові альпійські краєвиди, і шкодували, що не маємо своєї української сапфології, як має, скажімо, Німеччина.

Другий том “Соло триває... нові голоси”, на щастя, і є тією першою спробою започаткувати дискурс сапфології, про яку вісім років тому мріяла Соломія. Можливо, вона навіть не уявляла, що модерна версія української сапфології матиме не зовсім очікуваний вигляд дискусій про доцільність застосування нових лінгвістичних теорій для прочитання всуціль фрагментарної поетичної спадщини Сапфо. Але мені видається, що такий вибір припав би Соломії до смаку: хіба не цікава вже сама постановка проблеми мовного вираження статі? Хіба не вартує наукового осмислення питання: чи різними мовами розмовляють чоловік та жінка і до якої міри ця відмінність є універсальною? Наскільки мовна практика відображає і оформляє гендерну ідентичність у різних соціо-культурних контекстах? Чи можна з перспективи сучасних лінгвістичних теорій та соціо-культурних практик відчитувати світи, які залишили прийдешнім поколінням безліч загадок?

Відповіді на ці питання в українських науковців звучать порізно. І саме на стику різних бачень народжується полілог, тривають тексти в культурі і культура в текстах.

МАРІЯ ЗУБРИЦЬКА